

Paulina Metelska

**Stan zdrowia dziecka z perspektywy rodziców
– weryfikacja trafności osądu**

Praca na stopień doktora nauk o zdrowiu

Katedra Medycyny Społecznej
Wydział Nauk o Zdrowiu z Oddziałem Pielęgniarstwa
i Instytutem Medycyny Morskiej i Tropikalnej
Gdański Uniwersytet Medyczny

Promotor: dr hab. Adam Szarszewski
Promotor pomocniczy: dr Michał Brzeziński

Gdańsk 2018 r.

Tytuł: Stan zdrowia dziecka z perspektywy rodziców - weryfikacja trafności osądu

Streszczenie:

Ocena stanu zdrowia jednostki stanowi wyzwanie ze względu na szeroki zakres form i wartości zawierających się w rozumieniu pojęcia „zdrowie”. Obok metod obiektywnych, opierających się na badaniach i testach, ważną rolę pełnią mierniki subiektywne, opierające się na ocenie własnej. Nie zawsze możliwe jest jednak uzyskanie opinii badanego. W przypadku grup mniej samodzielnych konieczne jest korzystanie z ocen opiekunów. Tak właśnie dzieje się w przypadku oceny stanu zdrowia osób niepełnoletnich. Literatura przedmiotu wskazuje na ograniczenia tej metody, mimo to nadal zbieranie informacji od opiekunów jest podstawą pozyskiwania subiektywnych informacji o stanie zdrowia dziecka. gromadzenia danych w systemie opieki zdrowotnej.

Celem prezentowanej pracy była wykazanie wpływu wybranych czynników na postrzeganie przez rodziców stanu zdrowia ich dzieci. Materiał do analizy stanowiły wyniki badań antropometrycznych, wydolnościowych 28891 dzieci pomiędzy 6 a 14 rokiem życia z terenu miasta Gdańska – uczestniczących w badaniach przesiewowych programu zdrowotnego „6-10-14 dla Zdrowia” w latach 2011-2016 oraz wywiady ankietowe przeprowadzone z ich opiekunami. Dane gromadzone były w okresie od 05.09.2011 r. do 14.02.2017 r.

Dane zadeklarowane przez rodziców, dowiodły, że częstość występowania u nich nadmiaru masy ciała związana jest z poziomem ich wykształcenia: w przypadku kobiet wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia maleje odsetek kobiet z nadmiarem masy ciała (NMC), natomiast w przypadku mężczyzn z wykształceniem zawodowym i średnim wyższy odsetek mężczyzn z NMC. Ponadto badanie wskazało, że zarówno matki, jak i ojcowie deklarując swoją masę ciała, wskazywali na wartości niższe niż w rzeczywistości.

Badanie wykazało istnienie silnego związku pomiędzy masą ciała rodziców a masą ciała ich dzieci: jeśli u co najmniej jednego z rodziców występuje NMC, szanse wystąpienia NMC u dziecka są niemal 2-krotnie wyższe niż u dziecka rodziców o prawidłowej masie ciała; jeżeli natomiast oboje rodzice mają NMC to ryzyko NMC u dziecka jest ponad 2,5-krotnie wyższe.

Wykazano ponadto, że masa ciała rodziców nie wpływa na ich sposób oceniania masy ciała dziecka. Czynnikiem zaburzającym postrzeganie masy ciała dziecka okazała się percepcja własnej masy ciała rodzica.

Analiza dowiodła, że poziom wykształcenia rodziców ma wpływ na masę ciała ich dziecka. Zarówno w przypadku dzieci matek z wykształceniem innym niż wyższe, jak i u dzieci ojców z wykształceniem innym niż wyższe nadmiar masy ciała występuje częściej. Poziom wykształcenia rodziców nie ma natomiast wpływu na poprawność oszacowań masy ciała dziecka.

Badanie wykazało, że NMC nie jest postrzegany przez rodziców w kategorii problemu zdrowotnego. Zaledwie 0,64% rodziców wskazało zły stan zdrowia u dziecka z nadmiarem masy ciała.

W prezentowanej pracy porównano również parametry dotyczące stylu życia, takie jak poziom aktywności fizycznej oraz sposób odżywiania. Zaobserwowano, że w przypadku 33,67% dzieci poziom aktywności fizycznej uznawany przez ich rodziców za prawidłowy nie przekładał się na prawidłowy wynik testu sprawności krążeniowo-oddechowej. Prezentowana praca wykazała również, że rodzice mają trudność w ocenie poprawności odżywiania swoich dzieci. Spośród badanych 48,72% rodziców błędnie oceniało sposób żywienia swoich dzieci.

Przeprowadzone badania jednoznacznie wskazuje na niską wiarygodność ocen rodziców w kategoriach opisujących masę ciała dziecka, ale również dotyczących zachowań zdrowotnych. Zarówno w kwestii oceny poziomu aktywności fizycznej, jak i ocenie sposobu żywienia rodzice zawyżają ocenę w stosunku do realnej sytuacji. Dla specjalistów zajmujących się populacją pediatryczną jest to dowód na konieczność stosowania obok wywiadu z rodzicami innych metod umożliwiających weryfikację stanu rzeczywistego. Tam, gdzie istnieje taka możliwość, konieczne jest stosowanie obiektywizujących testów i pomiarów (np. stosowanie testów do oceny poziomu aktywności fizycznej). W sytuacjach, w których nie istnieje możliwość zastosowania metody obiektywnej, specjalista powinien zastosować wywiad pogłębiony, bardziej szczegółowy, który umożliwi najdokładniejsze diagnozowanie.

Ponadto badanie wskazuje na konieczność ustawicznej edukacji z zakresu zachowań zdrowotnych, ale również w obszarze ryzyka wynikającego z NMC. Błędne oceny dotyczące stylu życia wynikać mogą z niskiej świadomości rodziców na temat prawidłowych zachowań oraz z niewiązania NMC z kwestiami zdrowotnymi, a jedynie traktowaniem ich w kategorii problemów estetycznych.

Istotnym zadaniem z perspektywy zdrowia publicznego wydaje się być dalsza obserwacja relacji rodzic – dziecko, czynników kształtujących ocenę dziecka przez rodziców oraz obserwacja poszerzona o kontekst pozamedyczny, dotycząca takich kwestii jak stygmatyzacja czy bariery w zdrowiu interpretowanych w kontekście aktualnych warunków społeczno-ekonomicznych.

Słowa kluczowe: masa ciała, dziecko, otyłość, nadwaga, postrzeganie rodzica, ocena masy ciała, wykształcenie, percepcja masy ciała

Title: Child health status from the parents perspective - judgement accuracy verification

Abstract:

The assessment of an individual's health condition is a challenge because of the wide range of forms and values contained within the meaning of the term 'health'. In addition to objective methods based on research and testing, subjective measures based on the assessment of a given person play an important role. However, it is not always possible to obtain the opinion of the respondent. In case of less independent groups, it is necessary to use the assessments of the guardians or proxies. This is the case when assessing the health status of minors: children and adolescents. The literature on the subject indicates the limitations of this method, yet the collection of information from parents is the basis for collecting data in the health care system. The aim of presented work was to assess the impact of selected factors on the parents' perception of the health of their children. The material for analysis was the results of anthropometric and cardiorespiratory studies and questionnaire interviews conducted with 28891 parents of children between 6 and 14 years of age from the city of Gdańsk -participating in screening tests during the health program "6-10-14 for Health" in 2011-2016. Data were collected in the period from September 5, 2011 to February 14, 2017.

Data declared by parents showed that the incidence of excess body weight is related to their level of education: in case of women with increase in education, the percentage of women with obesity decreases, while for men with vocational and secondary education a higher percentage of men with obesity. In addition, the study shown that both mothers and fathers declaring their body mass stated lower values than in reality.

The study proved the existence of a strong relationship between the weight of the parents and the weight of their children: if at least one of the parents has an obesity, the chances of an obesity in a child are almost 2 times higher than in a child with both normal body weight parents; if, however, both parents have an obesity then the obesity risk in a child is more than 2.5 times higher.

It has also been proven that the weight of the parents does not affect their way of assessing the child's weight. A factor that disturbs the perception of the child's body weight by parent is the perception of his or hers own body weight.

The analysis proved that the parents' level of education influences the weight of their child. Both in the case of children of mothers with education other than the higher ones, as well as in the children of fathers with education other than the higher excess of body weight is more frequent. The level of parents' education does not affect the correctness of the child's body weight estimates.

The study showed that the obesity is not seen by parents in the category of health problem. Only 0.64% of parents indicated poor health in a child with excess body weight.

The presented paper also compared lifestyle parameters such as the level of physical activity and diet. It was observed that in the case of 33.67% of children, the level of physical activity recognized by their parents as normal did not translate into a result of cardiorespiratory fitness test. The presented work also showed that parents have difficulty in assessing the correctness of their children's nutrition. Of the respondents, 48.72% of parents misjudged the way their children were fed.

The conducted research clearly indicates the poor credibility of parents' assessments in terms describing the child's weight, but also regarding health behaviours. Both in terms of the assessment of the level of physical activity and the assessment of diet, parents overstate the assessment in relation to the real situation. For specialists working with the pediatric population, this is proof of the need to use other methods that enable verification of the actual state in addition to the interview with parents. Where there is such a possibility, it is necessary to use objective tests and measurements (e.g. using Kash Pulse Recovery Test to assess the level of physical activity). In situations where it is not possible to apply an objective method, the specialist should use a more in-depth interview, which will enable the most accurate diagnosis.

In addition, the research indicated the need for continuous education in the field of health behaviour but also in the area of risk arising from the obesity. Erroneous assessments of lifestyle may result from parents' low awareness of correct behaviour and from the assumed lack of connection between obesity and health issues, and only their treatment in the category of aesthetic problems.

An important task from the perspective of public health seems to be further observation of the parent-child relationship, factors influencing the assessment of the child by parents, and observation extended to non-medical context, affecting such issues as stigmatization or barriers to health interpreted in the context of current socio-economic conditions.

Keywords: body weight; child; obesity; parental perception; weight status, education, body mass perception